

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

הנחות בתחבורה ציבורית למשפחות גדולות – סקירה משווה

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

כתיבה: יניב רונן

אישור: שמוליק חזקיה, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

כ"ג בתשרי תש"ע

11 באוקטובר 2009

מבוא

מסמך זה נכתב לבקשת חברת הכנסת אנסטסיה מיכאלי ועניינו הנחות למשפחות גדולות בשירותי תחבורה ציבורית בכמה ממדינות באירופה. לצורך הכנת המסמך פנינו לכמה מדינות שהיה ידוע לנו מראש כי יש בהן הסדר כלשהו או הנחה למשפחות גדולות בתחבורה ציבורית או שפועלים בהן ארגונים לקידום האינטרסים של משפחות גדולות, וביקשנו לדעת אם ניתנות בהן הנחות למשפחות גדולות בשירותי התחבורה הציבורית, מהי ההגדרה של משפחה גדולה, אם ההנחה ניתנת רק לילדים או גם להוריהם ומה גובה ההנחה. במסמך נסקרות בקצרה ההנחות בשירותי התחבורה הציבורית לילדים והתשובות מן המדינות שהשיבו על שאלותינו.

לפני שמשווים את המצב בארץ למצב באירופה ראוי להעיר כי יש כמה הבדלים בין ישראל לבין מדינות אירופה; במטרופולינים הגדולים באירופה גודל משפחה ממוצעת הוא 2.47 נפשות למשפחה. בספרד, באזור בודפשט, בוורשה ובווילנה המשפחות מעט גדולות יותר, 2.6–3.2 נפשות למשפחה. במטרופולינים הגדולים באירופה יש תופעה של הזדקנות מרכזי הערים עקב מעבר משפחות לפרברים. הדבר מתבטא בכך שגודל משפחה ממוצעת בערים עצמן הוא 2.3 נפשות, לעומת 2.47 במטרופולין כולו.¹ לכן נהוגה במטרופולינים גדולים באירופה מדיניות שנועדה לעודד חזרה של משפחות למרכזי הערים, ולעתים נכללות במדיניות זו גם הנחות למשפחות גדולות בשירותי התחבורה הציבורית. בישראל המשפחות גדולות יותר, והמדיניות נקבעת בהיקף ארצי, ולא מקומי.

המצב בארץ

בארץ נהוגה מדיניות הנחות שנועדה לתת שירותי תחבורה ציבורית במחיר השווה לכל נפש. הוזלת שירותי התחבורה הציבורית נעשית באמצעות סובסידיות המועברות מאוצר המדינה למפעילי התחבורה הציבורית לסוגיה. משרד התחבורה מופקד על הפיקוח על המחירים. נוסף על כך ניתנות הנחות למגזרים שונים בהתאם למדיניות משרד התחבורה. אחד המגזרים הזכאים להנחות בתחבורה ציבורית הוא ילדים ונוער, ואלה מקבלים הנחות לפי הכללים האלה:

בשירותי אוטובוס²

- ילד עד גיל 5 – חינם, בליווי מבוגר;
- תלמידים ונוער עד גיל 18 או עד סוף כיתה י"ב – 50% הנחה ברכישת כרטיסיית נוער.³

¹ EMTA, Barometer of Public Transport in European Metropolitan Areas, 2006, pp. 7, 10.

² אתר האינטרנט של משרד התחבורה, http://www.mot.gov.il/wps/portal/HOME/HE_FAQ/index.jsp?subject=HE_FAQ_31, כניסה: 26 ביולי 2009.

³ במקרה שהנהג דורש זאת, ילדים חייבים להציג תעודת זהות או כרטיס תלמיד.

- ילדים עד גיל 5 – חינם, בליווי מבוגר. ההנחה ניתנת לילד אחד לכל נוסע;
- ילדים עד גיל 10 – 20% הנחה ממחיר כרטיס מלא בקווים בין-עירוניים;⁵
- תלמידים בנסיעה לבית-הספר ובחזרה – 50% הנחה ממחיר הנסיעה המלא בנסיעה בקווים בין-עירוניים.⁶

ספרד

הנחות בשירותי התחבורה הציבורית ניתנות כחלק מיישום האמנה הבין-לאומית לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות.⁷ במסגרת יישום האמנה בספרד נחקק שם החוק להגנה על משפחות גדולות (Large Family Protection Act). משפחות גדולות מוגדרות בספרד משפחות עם שלושה ילדים או יותר או משפחות עם שני ילדים שלאחד מהם מגבלה כלשהי. אחד מסעיפי החוק הוא תעריפים מופחתים בתחבורה ציבורית למשפחות גדולות. סעיפים אחרים הם עזרה בחינוך מיוחד, פטור או הנחה בשכר לימוד באוניברסיטה ויתרון בקבלת דיוור ציבורי.⁸

בתחבורה ציבורית ניתנות הנחות של 20%–50%.⁹

דוגמה ליישום המדיניות – מטרופולין ברצלונה¹⁰

ההנחות למשפחות גדולות באזור ברצלונה ניתנות מטעם רשות התחבורה הציבורית של מטרופולין ברצלונה, ATM (Autoritat del Transport Metropolità), אשר מפעילה את כלל אמצעי התחבורה הציבורית במטרופולין.

משפחות גדולות עם שלושה או ארבעה ילדים זכאיות להנחה של 20% מתעריפי כרטיסי יחיד, ומשפחות עם חמישה ילדים ויותר זכאיות להנחה של 50% מתעריפי כרטיסי יחיד. ההנחות נכנסו לתוקף באפריל 2009.

⁴ אתר האינטרנט של רכבת ישראל, <http://www.rail.co.il/HE/Tickets/discount/Pages/discountandfree.aspx>, כניסה: 26 ביולי 2009.

⁵ הקווים ברכבת ישראל נחלקים לקווים בין-עירוניים, פרבריים ועירוניים. קווים בין-עירוניים הם אלה שאינם עירוניים ואינם פרבריים.

⁶ קבלת ההנחה מותנית במילוי טופס מתאים וכפופה לאישור רכבת ישראל.

⁷ United Nations Economic and Social Council, Implementation of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, Fourth periodic reports submitted by States parties in accordance with articles 16 and 17 of the Covenant, Addendum: Spain, 11 September 2002.

⁸ Ibid, p. 70.

⁹ אתר האינטרנט של רשויות התחבורה הציבורית האירופיות (EMTA – European Metropolitan Transport Authorities), http://www.emta.com/article.php3?id_article=683, כניסה: 27 ביולי 2009.

¹⁰ Excerpts from ATM the transport authority of Barcelona and its metropolitan area, התקבלו בדואר אלקטרוני מהגב' סבין אבריל (Sabine Avril), מזכירה כללית באיחוד האירופי לרשויות תחבורה מטרופוליניות, EMTA (Association of European Metropolitan Transport Authorities), 7 באוגוסט 2009.

צרפת

רשות הרכבות הלאומית של צרפת, SNCF (Société Nationale des Chemins de fer français) נותנת הנחות לילדים ולהורים בתנאים אלה:¹¹

1. ההנחה ניתנת ברכבות המצריכות הזמנת כרטיס מראש: TGV (הרכבת המהירה), Corail Téo ; Lunéa ו-Corail de nuit ;
2. ההנחה היא בשיעור 25%–50%, בהתאם לזמינות (depending on availability) ;
3. ההנחה ניתנת לילדים בכל עת. הורים מקבלים את ההנחה רק אם הם נוסעים עם ילדיהם ;
4. קבלת ההנחה מותנית בהצגת כרטיס "משפחה עם ילדים" (Carte Enfant Famille).

התנאים לקבלת הכרטיס:

- משפחה עם ילד או שני ילדים מתחת לגיל 18 ;
- הכנסה ברוטו מתחת ל-22,321 אירו בשנה למשפחה עם ילד או 27,472 אירו לשנה למשפחה עם שני ילדים ;
- הכרטיס ניתן לכל אחד מבני המשפחה כנגד מילוי טופס והצגת דרכון ותמונת פספורט. מילוי הטפסים וקבלת כרטיסי המשפחה נעשים בקופות הכרטיסים או בחנויות של SNCF.

לוקסמבורג¹²

באמצעי התחבורה הציבורית בלוקסמבורג נהוג "כרטיס רשת" המקנה הנחה במגוון אמצעי התחבורה הציבורית במדינה. למשל, אפשר לקנות כרטיס יומי בארבעה אירו או חבילה של חמישה כרטיסים במחיר של ארבעה. אפשר לקנות גם כרטיס חודשי ב-45 אירו. משפחות גדולות יכולות לקנות כרטיס חודשי ב-50% הנחה. הטבה זו ניתנת גם למבוגרים מעל גיל 65. נדרשת הוכחה לקרבה המשפחתית או לגיל בהצגת דרכון.

הולנד¹³

בהולנד ניתנת הנחה לילדים מתחת לגיל 12 ברכבת. ילדים עד גיל ארבע נוסעים חינם. ילדים בני 4–12 שנוסעים בליווי מבוגר מקבלים כרטיס במחיר שני אירו. מחיר כרטיס רגיל נע בין שישה אירו ל-30 אירו.

¹¹ אתר האינטרנט של SNCF, http://www.sncf.com/en_EN/html/media/CH0004-Everyday-Life/BR0687-Families-we-love-you/MD0005_20090326-Read-article.html, כניסה: 28 ביולי 2009.

¹² אתר האינטרנט של [luxembourg.co.uk](http://www.luxembourg.co.uk/pubtrans.html), <http://www.luxembourg.co.uk/pubtrans.html>, כניסה: 28 ביולי 2009.

¹³ Ms. Nell Coumans, Dutch Association for Large Families (Groot-Gezin), Email, 29 July 2009.

ההנחה מוגבלת עד שלושה ילדים למבוגר – ליותר משלושה ילדים נדרש ליווי של מבוגר נוסף, או שעליהם לשלם 60% מהמחיר הרגיל. באוטובוס שיעור ההנחה הוא 40%, ללא צורך בליווי מבוגר.

ככלל, בהולנד משפחה גדולה מוגדרת משפחה עם שלושה ילדים או יותר. נתון זה מותאם לשיעור הילודה הנמוך בהולנד – 1.7 ילדים למשפחה. מדיניות ממשלת הולנד כיום מכוונת לפיתוח כלכלי, ולא לסיוע לאוכלוסיות נזקקות, לכן אין בתחבורה הציבורית הנחה מיוחדת למשפחות גדולות.

הונגריה¹⁴

בהונגריה ניתנות הטבות למשפחות גדולות בשירותי התחבורה הציבורית. צו ממשלתי מס' 85/2007 (VI. 25). עניינו משפחות גדולות, ולפיו משפחה גדולה היא משפחה עם שלושה ילדים או יותר. ההנחה חלה על ילדים עד גיל 18 ועל הוריהם, והיא בשיעור 90% ממחיר הכרטיס הרגיל בשירותי תחבורה מסילתית, תחבורה בכבישים ושיט בנתיבים פנימיים.

סטודנטים זכאים ליהנות מההנחה עד גיל 26, ואנשים עם מוגבלות או מחלה כרונית זכאים להנחה לכל חייהם.

פולין¹⁵

בפולין משפחה גדולה מוגדרת משפחה עם שלושה ילדים או יותר. אין בפולין מדיניות כוללת של הנחות בתחבורה ציבורית בכל המדינה, והתעריפים משתנים מעיר לעיר. בכמה ערים, ובהן ורשה, פוזנן וורוצלב, נהוגים תעריפים מופחתים לילדים. נוסף על כך, בחופשות נהוגים תעריפים מופחתים בשירותי הרכבות להורים עם ילדים.

ליטא¹⁶

בליטא נהוגות הנחות לילדים בשירותי התחבורה הציבורית כמפורט להלן.

בנסיעות משפחתיות:

שני ילדים מתחת לגיל שבע זכאים לנסוע חינם באוטובוסים, בטרולי-בוסים,¹⁷ ברכבות ובמעבורות, בתנאי שהם תופסים את אותו מקום ואינם לוקחים מקום שינה (באמצעי התחבורה שיש בהם אופציה כזאת). ילד שלישי וילדים נוספים באותה משפחה זכאים להנחה של 50% ממחיר הכרטיס. ההנחה ניתנת לילדים, ואילו ההורים מחויבים בתשלום מלא.

ילדים בני 7–10 זכאים ל-50% הנחה בשירותי התחבורה הציבורית. ההנחה מותנית בהצגת כרטיס תלמיד.

¹⁴ Mr. Kálmán Dabóczy, Ph.D, head of the Department for Transport Services, Ministry of Transport, Telecommunication and Energy, Email, 9 August 2009.

¹⁵ Ms. Irena Bylicka, Mr. Związek Dużych Rodzin, "Trzy Plus" (שלושה פלוס), (התאגדות המשפחות הגדולות, שלושה פלוס), Email, 31 July 2009.

¹⁶ Ms. Regina Sevelkaitiene, director, Non-governmental non-profit public organization, The Centre for Information and Support for Large Families, Lithuania, Email, 9 August 2009.

¹⁷ אוטובוסים המונעים באמצעות חשמל מכבלים שמונחים מעל מסלול הנסיעה.

נוסף על הנחות אלה רשויות מקומיות רשאיות להפעיל תוכניות הנחה משלהן.

¹⁸בריטניה

בבריטניה ילדים מתחת לגיל 16 זכאים להנחה של 50% ממחיר כרטיסי נסיעה בתחבורה ציבורית. בלונדון מבנה התעריפים מעט מורכב יותר:

ילדים מתחת לגיל 16

ילדים בגיל זה זכאים לנסיעה חינם באוטובוס וברכבת הקלה (Tram). ילדים בני 11–15 נדרשים להחזיק בכרטיס-תמונה (photocard) כתנאי להטבה. ברכבת התחתית וברכבת שבאחריות DLR (Docklands Light Railway) קבוצות של חמישה עד עשרה ילדים המלווים במבוגר זכאיות לנסיעה חינם. מדיניות זו נהוגה מאז שנת 2005, והיא הרחבה של המדיניות הוותיקה של נסיעה חינם לילדים מתחת לגיל חמש ברכבת התחתית ובאוטובוסים. התוכנית זוכה להיענות גבוהה, וכיום כ-80% מכלל תושבי לונדון בני 11–15 מחזיקים בכרטיס עם תמונה. 3% מכלל הנסיעות האוטובוס ו-0.3% מכלל הנסיעות ברכבת התחתית בלונדון נעשות על-ידי ילדים בני 5–10. ילדים בני 11–15 הם 9% מכלל נוסעי האוטובוס בלונדון.

גילאי 16–17

בני נוער בגיל 16–17 זכאים לכרטיסים עונתיים, שבועיים וחודשיים לנסיעה באמצעי התחבורה הציבורית בחצי ממחירם הרגיל. בני נוער מעל גיל 16 שהם תושבי לונדון ותלמידים בחינוך העל-יסודי זכאים לנסיעה חינם באוטובוסים וברכבת הקלה, ומחויבים בהחזקת כרטיס-תמונה כדי ליהנות מההטבה. כ-3% מכלל הנסיעות האוטובוס נעשות על-ידי בני 16+ שהם תלמידי על-יסודי. כ-90% מכלל תושבי לונדון בגילים אלה מחזיקים בכרטיס-תמונה.

מקורות

מכתבים

- Excerpts from: Summary of Concessionary Fares Schemes on London TfL Services – London July 2009, – התקבל בדואר אלקטרוני מהגב' סבין אבריל (Sabine Avril), מזכירה כללית באיחוד האירופי לרשויות תחבורה מטרופוליניות (EMTA – Association of European Metropolitan Transport Authorities), 7 באוגוסט 2009.

Excerpts from: Summary of Concessionary Fares Schemes on London TfL Services – London July 2009,¹⁸ התקבל בדואר אלקטרוני מהגב' סבין אבריל (Sabine Avril), מזכירה כללית באיחוד האירופי לרשויות תחבורה מטרופוליניות, EMTA (association of European Metropolitan Transport Authorities), 7 באוגוסט 2009.

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

Excerpts from: ATM the transport authority of Barcelona and its metropolitan area, •
התקבל בדואר אלקטרוני מהגב' סבין אבריל (Sabine Avril), מזכירה כללית באיחוד האירופי
EMTA – Association of European Metropolitan) (Transport Authorities), 7 באוגוסט 2009.

- Bylicka Irena, Rodzin Związek Dużych, "Trzy Plus" (התאגדות המשפחות הגדולות), Email, 31 July 2009
- Coumans Nell Dutch Association for Large Families (Groot-Gezin), Email, 29 July 2009
- Dabóczy Kálmán, Ph.D., head of the Department for Transport Services, Ministry of Transport, Telecommunication and Energy, Email, 9 August 2009
- Sevelkaitiene Regina, director, Non-governmental non-profit public organization, The Centre for Information and Support for Large Families, Lithuania, Email, 9 August 2009

אתרי אינטרנט

- משרד התחבורה,
http://www.mot.gov.il/wps/portal/HOME/HE_FAQ/index.jsp?subject=HE_FAQ_31
כניסה: 26 ביולי 2009.
- רכבת ישראל, <http://www.rail.co.il/HE/Tickets/discount/Pages/discountandfree.aspx>,
כניסה: 26 ביולי 2009.
- רשויות התחבורה הציבורית של אירופה (EMTA – European Metropolitan Transport Authorities), http://www.emta.com/article.php?id_article=683,
כניסה: 27 ביולי 2009.
- SNCF, http://www.sncf.com/en_EN/html/media/CH0004-Everyday-Life/BR0687-Families-we-love-you/MD0005_20090326-Read-article.html,
כניסה: 28 ביולי 2009.
- Luxembourg.co.uk, <http://www.luxembourg.co.uk/pubtrans.html>,
כניסה: 28 ביולי 2009.

מסמכים שונים

- EMTA, Barometer of Public Transport in European Metropolitan Areas, 2006
- United Nations, Economic and Social Council, Substantive session of 2003, Implementation of the International Covenant on Economic, Social and Cultural

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

Rights, Fourth periodic reports submitted by states parties in accordance with articles 16 and 17 of the Covenant, Addendum, Spain, 11 September 2002

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

עמוד 8 מתוך 8